

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

**BESPLATAN
PRIMERAK**

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org.rs
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 6 • APRIL 2012 • BROJ 59

ПРЕЧАНСКИ УЧИТЕЉИ У СРБИЈИ XIX ВЕКА (VII)

Кад је реч о школама у првим годинама живота слободне Србије, није могуће, а да се не нагласи улога пречанских учитеља, а нарочито Војвођана, који су преласком у Србију много учинили за интелектуално и културно подизање још слабе и измучене Србије. Без Срба из Аустрије школовање Срба у првим данима слободне у Србији било би много спорије и са много мање успеха. У претходним бројевима Ин-

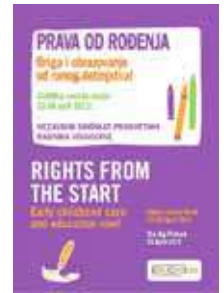
форматора писали смо о раду српских учитеља “из прека” у Србији XIX века и њиховој улози у: науци, књижевности, новинарству, издавачкој делатности, библиотекарству, позоришној, музичкој и ликовној делатности тога доба, о друштвеним активностима и положају пречанских и иних учитеља, а у овом броју о прилагођавању учитеља пречана новој средини и васпитном раду. (Насиџавак шексиа на 2. страни)

ЗАВРШЕНА ЈЕ ГЛОБАЛНА НЕДЕЉА АКЦИЈЕ

Сваке године током Глобалне недеље акције, „Светска кампања за образовање“ (GCE) и њене чланице широм света стављају нагласак на једно од најважнијих питања „Образовања за све“, а то је у 2012. години брига од најранијег детињства и образовање. Милиони наставника, ученика и јавних личности су се ујединили током прошле недеље од 22 – 28. априла 2012., сви

заступајући права деце у чему и ви можете учествовати. Желели су да свету покажу како изгледа срећно детињство и да покажемо светским лидерима како „Велика слика“ изгледа. Велика слика је укључила фотографисање, цртање или сликање призора идеалних ситуација из раног детињства и образовања како их виде деца, наша млађа браћа и сестре, као и деца широм света.

Они су требали да замисле начине које су и нама помогли да учимо и растемо. “Тема овогодишње Глобалне недеље акције била је „Брига и образовање (за најмлађе) од раног детињства“. Као што знате ово је један од највише занемарених циљева „Образовања за све“. Надамо се да сте и Ви учествовали. Најбоље ученичке радове Синдикат ће наградити.

У ТОКУ ЈЕ PISA ТЕСТИРАЊЕ

PISA тестирање, највеће међународно истраживање у области образовања, одржано је последње недеље у априлу у више од 20 школа у Србији, а до 18. маја требало би да буде завршено. По оцени Драгице Павловић-Бабић, овогодишње истраживање протиче у веома доброј атмосфери, ученици су за њега изузетно мотивисани, а школе добро организоване. Осим тога, бар у школама у којима је прошле недеље одржан и електронски део тестирања, ученици су га оценили као занимљив, динамичан и користан. Као и у 73 друге земље света, заједно с око пола милиона својих вршњака у свету, у Србији ће проблеме у оквиру овог тестирања решавати 5.500 петнаестогодишњака у 160 школа.

Међународни програм процене ученичких постигнућа PISA је највеће међународно истраживање у области образовања. Реализује се у организацији ОЕСД-а од 1997. године сваке три године, а основни циљ му је да се омогући земљама учесницама да доносе стратешке одлуке у образовању, на основу емпиријских података о постигнућима ученика, то јест на основу њихове читалачке, математичке и научне писмености, с напоменом да је термин „писменост“, који се користи у овом истраживању, најближи нашем термину „знање“. Наша земља на овом тестирању учествује од 2003. године, али се досадашњим резултатима баш не можемо похвалити. (Насиџавак шексиа на 9. страни)

СВАКИ ЗАРАЂЕНИ ДИНАР ОДМАХ И ПОТРОШИМО

Просечна месечна расположива средства по домаћинству у 2011. години износила су 51.641 динар, а укупни издаци били су 47.574 динара, саопштио је Републички завод за статистику. Од укупно расположивих средстава, 94,1 одсто чине приходи у новцу, а 5,9 одсто су приходи у природи. Када се све ово сабере и одузме, рачуница показује да сваки динар који зарадимо морамо и да потрошимо, а мало претекне само оно што добијемо у природи. За штедњу нам канда остаје које јаје, шунка, сланина или који килограм јабука или крушака пристиглих од породице или рођака са села (ко их има)...

Највећи удео у новчаним приходима имају приходи из редовног радног односа – 45,9 одсто и пензије – 34,6 одсто. Потрошачки и инвестициони кредити у расположивим средствима чине 2,1, а остала примања, која потичу од штедње, накнаде осигурања и слично, 4,4 одсто. У укупним издацима за личну потрошњу домаћинства у Србији највећи удео отпада на храну и безалкохолна пића – 42,9 одсто. Домаћинства су на трошкове стано-

вања, воде, струје и гаса издвајала 15,6 одсто прихода, на транспорт 8,7, на комуникације 3,9 и остала добра и услуге 4,6 одсто.

(Насиџавак шексиа на 10. страни)

У овом броју можете још читати:

МИНИМАЛАЦ НАРУШИО ПЛАТЕ У ЈАВНОМ СЕКТОРУ	стр. 3
ТЕМА БРОЈА: СИНДИКАТИ И ПАРТИЈЕ	стр. 5
ВИШЕ НАСТАВНИКА, А МАЊЕ УЧЕНИКА	стр. 7
ВИШЕ РАЗУМЕВАЊА ЗА ДЕЦУ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА...стр.	8
4. АПРИЛ - ДАН СТУДЕНАТА.....	стр. 8
ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О СТРАТЕГИЈИ ОБРАЗОВАЊА	стр. 9
БЕОГРАДСКИ УНИВЕРЗИТЕТ 716-ТИ, ОСТАЛИ ГОРИ	стр. 9
ПРЕСТАНАК ПОТРЕБЕ ЗА РАДОМ ЗАПОСЛЕНИХ.....	стр. 11
РАДНИЦИ САМИ БИРАЈУ КАД ЋЕ И КОЛИКО НА ОДМОР	стр. 12

PREČANSKI UČITELJI U SRBIJI XIX VEKA (VII)

(Nastavak sa str. 1)

Prilagodavanje u novoj sredini

U srpskoj historiografiji veliki broj radova je posvećen školstvu, međutim, oni se uglavnom odnose na rad škola i školske zakone. Gotovo da niko nije pisao o vojvodanskim učiteljima u Srbiji u XIX veku, ako se izuzmu nekoliko biografija učitelja, kratki članci o „nemečkarima“ i monografije škola ili regiona. Jedino je Dimitrije Kirilović objavio jedan rad na tu temu, pod naslovom Vojvodanski učitelji u Srbiji 1836. godine, u kojem je, koristeći popis, pisao o poreklu i službovanju tih učitelja. Međutim, u pitanju je veoma uzak vremenski okvir. Kako, ne postoji celovita studija o vojvodanskim učiteljima u Srbiji od Prvog srpskog ustanka do pada ustavobraniteljskog režima (1804-1858) i ovi tekstovi u našem Informatoru treba da pomognu čitaocu da stekne bolji uvid u stanje obrazovanja onovremene Srbije i nespornu ulogu prečanskih učitelja u uzdizanju matice

Kako u XVIII, tako i u prvoj polovini XIX stoleća većina učitelja u Srbiji poticala je iz Austrije, uglavnom iz Srema i Banata. Oni su masovno dolazili sve dok se domaći sinovi, većinom bogoslovi i „blagodejanci“, nisu počeli posvećivati tom pozivu. Vremenom, naročito šezdesetih godina XIX veka, smanjivao se broj prečanskih učitelja i procentualno je bivao sve manji u odnosu na srbijanske učitelje.

Dolazak prečanskih učitelja može se podeliti na tri perioda: 1. doba ustanka (1804-1815), 2. period 1815-1829. i 3. Miloševa vladavina od Hatišerifa iz 1830. i ustavobraniteljski režim (1830-1858). U početku su se oni teško prilagođavali novoj sredini, a najčešće probleme su imali sa lokalnim vlastima i sveštenicima. Među njima je bilo dobrih i loših učitelja, priučenih i veoma stručnih. Mnogi od njih su napredovali u službi ili prelazili na bolje plaćene poslove, uglavnom u svešteničku i činovničku službu.

Ovaj, kao i prethodni tematski članci treba da prouči i prikaže „austrijske“ srpske učitelje u Srbiji u vreme srpskih ustanaka, Miloševe vladavine i ustavobranitelja (1804-1858), pre svega njihovo školovanje u Austriji, zatim njihov dolazak u Srbiju, prilagodavanje novoj sredini, prosvetni rad, naučnu i umetničku delatnost i socijalni položaj.

Prečanski učitelji, koji su u Srbiju dolazili iz pitome panonske ravnice ili sa sunčanog Jadranskog primorja, svakako su imali, bar u početku, problema u prilagodavanju na druge klimatske uslove, i ponegde, na mnogo veću nadmorsku visinu. Nažalost, o tim problemima sačuvan je veoma mali broj dokumenata.

Atanasije Ćirić, rođen 1820. godine u južnobanatskom Dubovcu, radio je 1858. godine kao učitelj III i IV razreda zaječarske osnovne škole. U svojoj molbi za premeštaj od 14. jula žalio se da mu „ova klima ne prija“. Biće da je on tražio odlazak u mesto bliže svom rodnom selu (Požarevac ili Veliko Gradište).

Atanasije A. Urošević, rodom iz banatske Bele Crkve, bio je učitelj zlotske škole. U svojoj molbi za premeštaj u Beograd (19. jul 1858) on je napisao da više „ne može snositi seoski život“ pošto je svih devet godina „učiteljstvovao“ u vlaškim selima.

Novosadaniin Dimitrije Petrović (Slavko Zlatojević), pesnik, žalio se da je sa zdravljem „odviše oslavljen“, te da ne može izdržati užičko „ostro podneblje“. Zato je zatražio pasoš za odlazak u Beograd (septembar 1849). Međutim, nepovoljna klima je često uzimana kao razlog da bi se dobio premeštaj. Pravi uzrok Petrovićevog napuštanja Užica bilo je njegovo razočarenje u novu društvenu sredinu.

Jelisaveta Francišković, rodom iz Sremske Mitrovice, bila je učiteljica u Čačku. U svojoj molbi za premeštaj navela je da joj tamošnja klima ne prija, da joj šteti zdravlju. Popečiteljstvo prosvetštenija odbilo je njenu molbu pošto se već znalo za taj lažni razlog.

Đura Jakšić je počeo svoje učiteljsko službovanje u ondašnjim zabitim selima Podgorcu i Sumrakovcu, koja su bila okružena veličanstvenom prirodom. U pismu Đorđu Popoviću (25. avgust 1857. godine) on je dao veoma lep opis Sumrakovca kod Boljevca. Ali kasnije, nezadovoljan prilikama i ljudima, i to selo mu je postalo tmurno.

Može se reći da je, osim retkih izuzetaka, novo podneblje vrlo malo uticalo na prečanske učitelje. Kao i mnogi drugi doseljeni Prečani, oni su se lako prilagođavali novim brdskim i planinskim uslovima.

Prečanski učitelji, koji su se veoma razlikovali od Srbijanaca kako po obrazovanju, tako i po odevanju, navikama i interesovanjima, teško su se snalazili u novoj društvenoj sredini. U to vreme, u prvoj polovini XIX veka, kada je u Srbiju teško prodirao zapadni, odnosno nemački i austrijski uticaj, srbijanska sredina je uglavnom loše prihvatila ove „strance“. Na primer, Oto Dubislav Pirh, putopisac i pruski oficir, godine 1829. uočio je odbojnost užičke sredine prema učitelju Milutinu Budimiroviću, čoveku u „franačkoj nošnji“. Dok se nisu navikli na njegov izgled, Užičani su s čuđenjem posmatrali tog „čoveka iz Panonije“.

Srbijanci su svoje sunarodnike nazivali „nemcima“ ili „mađarima“ pošto su oni, gotovo svi govornici nemački i mađarski, a neki i rumunski jezik. Nazivali su ih i „nemečkarima“, naročito činovnike, koji su brzo gradili svoju karijeru. Nemečkaru su „gledali na narod kao na prost svet“, koji se sporo odricao turske civilizacije, naročito u južnim krajevima Srbije i u gradovima. Meštani

su neke srpske učitelje nazivali stranim imenima. Na primer, žitelji smederevskog Markovca bogato su darivali kneza Miloša pošto im je on poslao učitelja Šandora.

Đura Jakšić je 11. novembra 1857. godine pisao Đorđu Popoviću: „U ovom kraju Srbije (Podgorac) valja da se najviše rdavi ljudi nalaze – strašno pokvaren svet“. On je u vreme odlaska iz Crnorečja, sredinom 1858. godine, imao nešto bolje mišljenje o tim ljudima: „Šta su ti meni Vlasi podgorački i ti Srbi Sumrakovljani?... Ništa drugo no gostoljubivi domaćini, a ja bejah njihov gost iz daleka, primlje i ugošćen, a po tim mrkim planinama šetao sam se baš kao naša gospođa po parkovima“.

Mnogo veće nezadovoljstvo prečanskih učitelja bilo je u istočnoj Srbiji, naročito u vlaškim selima, iako je većina njih govorila rumunski jezik pošto su bili rodom iz Banata.

„Vaspitni“ rad

Učitelji u Srbiji, kako srbijanski, tako i neki prečanski, u periodu od 1804. do 1858. godine imali su oskudno ili nikakvo pedagoško obrazovanje. Oni su sprovođili veoma strogu disciplinu. Tukli su svoje učenike, ponekad i bez razloga, pa su žalbe njihovih roditelja bili česte. Svetozar Marković, srpski socijalista, sećao se da je njegov (jagodinski) učitelj „dolazio vazda pijan... imao je običaj da nas psuje pola mađarski, pola nemački...“

Smederevski učitelj Jovan Rančić pratio je ponašanje svojih učenika na ulici. Sledećeg dana ih je tukao u školi.

Većina dačkih roditelja nije se protivila takvoj disciplini. Ali bilo je i onih koji su se žalili višim školskim vlastima. Mnogi učenici napustili su školu jer ih je prutom tukao učitelj Arkadije Iskrić. Zbog takvih njegovih nečovečnih postupaka žalili su se roditelji iz Smedereva (1848).

I u drugim slučajevima uglavnom su se žalili imućni roditelji, i to gotovo isključivo u gradovima. Sačuvana je tužba protiv učitelja kruševačke škole Jovana Carevića jer je istukao učenika Lazara, sina Koste Ristića. Od tih udaraca, dete je bolovalo više od mesec dana. Međutim, major Radovan Petrović, okružni načelnik, podržao je učitelja Carevića tvrdeći da su deca svoje roditelje nestinilo izvestila o svemu što se desilo u školu. Učitelj Georgije Krstić čak je psovao i tukao učenike na godišnjim ispitima. Zbog toga je premešten posle tužbe koju su uputili meštani valjevske Kamenice.

Među učiteljima koji su nečovečno postupali s decom bio je i Simeon Mihailović u Kragujevcu, koji je kaznio svog učenika jer nije znao jednu lekciju, i to tako „da ga svaki naodeći se čak po dva puta udari, a u školi je bilo čislo đaka stotina (8. marta 1844).

Iz literature je poznato da je Đura Jakšić, kao učitelj nije nemanar prema školi i učenicima, ali i prema sopstvenoj deci. Međutim, iz njegove pripovetke *Bela kućica*, koja je autobiografskog karaktera, može se zaključiti da je selo Kamenac, u stvari, Sumrakovac, a da je kamenički učitelj sam Đura i da je on voleo decu.

Učiteljima i učenicima je naročito teška bila obaveza „pratnje“ prilikom pogreba pokojnika. Jovan Kostić, učitelj osnovne škole na Dorčolu, u svojoj molbi Popečiteljstvu prosvetštenija naveo je dva razloga za oslobođanje od te dužnosti: „Što su u sva tri razreda deca dorčolske škole nejaka i ponajviše siromašna, slabo odevena... pa se razboljevaju i od škole ostaju. Što je s velikim gubitkom vremena...“ (27. decembar 1858).

Učitelji su svake godine predlagali najbolje učenike za upis u gimnaziju, po veoma strogim kriterijumima. Tako je u septembru 1839. godine od 2.196 učenika predloženo svega osamdeset jedan.

Iako su vojvodanski učitelji učili pedagogiju u austrijskim školama, oni su je, bar većina njih, malo primenjivali. Srbijanski učitelji su od 1836. godine izučavali tu nauku kao „učiteljski metod“ u Bogoslovskom učilištu, a kao poseban predmet uvedena je na beogradskom Liceju tek 15. septembra 1853. godine.

априлу и октобру, као и повећање са њима повезаних пензија. Да су „од језика направилу лопату“ видело се већ приликом прве исплате, када су уместо износа који је био условљен непланирано откаченом инфлацијом у претходних 6 месеци, у јануару исплатили више него скромних 2%. Уследили су штрајкови запослених у јавном сектору, најжалост без икаквог конкретног резултата, сем ако се под тим подразумева смена министарке финансија, која је неопрезно обећала ванредно повећање на основу већег прилива средстава у буџет. Чак ни штрајк просвете који је завршио првоаприлским пактом у виду Споразума који су потписали синдикати и Влада није донео ништа више од оног што је било постигнуто у првој фази штрајка, пошто је Влада применом законских одредаби о увећању основне цене рада, већ у априлу испунила оно што су синдикати потписали.

У међувремену је наш Синдикат постигао то да је Влада донела акт којим је почела да поштује сопствени Закон о минималцу и за око 16.000 запослених у просвети почела да исплаћује минималну зарadu у складу са Одлуком о минималцу коју је донео републички Социјално економски савет. При томе је Влада остала дужна запосленима минималац за прво полугодје 2010. године, а након исплате минималца дошло је, да ли случајно или намерно, и до смене ресорног помоћника министра просвете задуженог за финансије. Уследиле су посне године, тако да су запослени у просвети остали ускраћени не само за регрес и топли оброк, већ и за јубиларне награде, па чак и за отпремнине при одласку у пензију, између осталог и из разлога што је након доласка Жарка Обрадовића на чело Министарства просвете Влада Републике Србије смањила, ионако мали, део буџета који се издваја за просвету. Забележено је да је од просветног буџета готово све отишло за плате, што је условило и условљава и даље проблеме у финансирању делатности.

Као резултат прошлогодњег штрајка, ипак је дошло до одмрзавања јубиларних награда које, додуше, још увек нису свима којима припадају и исплаћене, а и Влада је „на мишиће“ како-тако исплатила отпремнине при одласку у пензију. Међутим, како није обезбедила паре за отпремнине за технолошке вишкове, један број запослених и даље прима плату, а не ради ништа. А у међувремену је више на њих потрошено, него што износе отпремнине.

Од „златног доба“ из 2007. и 2008. године, које се догодило пре „замрзавања“ плата, материјални положај запослених се и надаље погоршава, а најновијим кориговањем минималне цене рада све већи број запослених је у прилици да му Влада мора додати део плате до Законом гарантованог минималца, чиме не решава питање ових запослених, јер је јасно да са минималцем од сса 20.000 динара, односно 195 евра, ови људи не могу досегнути ни половину минималне потрошачке корпе, али зато због угроженог паритета плата запослених на најједноставнијим и оних на сложенијим пословима изазива оправдано незадовољство и иритира све запослене, доводећи радну атмосферу у установама у несношљиве услове, чиме и угрожавају редован процес. Стога једино решење видимо у враћању паритета на онај од пре замрзавања и поштовање основног принципа да плата мора бити сразмерна сложености посла резултатима рада и одговорностима појединог радног места. Чак и са уважавањем овог минималног принципа, просвета ће и даље бити делатност у којој је распон између најмање и највеће плате и даље знатно мањи него што је то у здравству, управи, правосудју и/или другим јавним службама. На тај начин просвета се сасвим сигурно неће осећати као делатност од посебног друштвеног значаја, већ управо онако како јесте чвњенично стање – да је запостављена и да се власт према овој јавној служби понаша по принципу да је једнима мајка, а другима маћеха.

ПРЕГЛЕД ПЛАТА У ОШ И СШ

Опис послова	ССС	Кое финансијент	Осно впа	Плата почетника			Плата са 20 год. стажа							
				€ XII 10.	РСД 06. II 2012.	€ 06. II 2012.	РСД 20.X 08.	ЕВРО 20.X 08.	РСД 06. II 2012.	ЕВРО 06. II 2012.				
наставник, наставник практичне наставе, воспитач, стручни сарадник, секретар, шеф рачуноводства, референт за безбедност и здравље на раду, наставник стручног предмета у области здравства - мастер без здравствене специјализације, наставник стручног предмета у области здравства - мастер и здравствена специјализација, организатор практичне наставе, помоћни наставник - корепетитор и педагошки асистент (дипломске академске студије - мастер, најмање 300 ЕСПБ)**	VII	17,32	2420,33	38493,70	2,89	361,65	41920,16	374,15	41,920,16	2,07	41,573,20	503,85	45,273,77	404,09
Наставник и воспитач, наставник стручног предмета, наставник практичне наставе (специјалистичке струковне студије 180-60-240 ЕСПБ) и наставник уметничких и стручних предмета у музичкој и стручној школи и наставник практичне наставе, шеф рачуноводства (основне академске студије од 240 ЕСПБ)**		16,52	2420,33											
Наставник и воспитач (основне академске студије и основне струковне студије 180 ЕСПБ)**		15,72	2420,33											
наставник, наставник практичне наставе, воспитач	VI	14,88	2420,33	33070,80	2,48	310,69	36014,51	321,44	36,014,51	1,78	35,716,46	432,87	38,895,67	347,16
Стр. сарадник,соц. радник,секретар,шеф рачуноводства	VI	13,73	2420,33	30514,93	2,29	286,69	33231,13	296,60	33,231,13	1,64	32,956,12	399,42	35,889,62	320,33
учитељ, наставник практичне наставе	V	13,65	2420,33	30337,13	2,28	285,02	33037,50	294,87	33,037,50	1,63	32,764,10	397,09	35,680,50	318,46
учитељ, наставник практичне наставе, воспитач	IV	13,42	2420,33	29825,95	2,24	280,21	32480,83	289,90	32,480,83	1,60	32,212,03	390,40	35,079,30	313,10
књижевњач,помоћни наставник, медицински техничар, шеф рачуноводства,секретар	IV	11,15	2420,33	24780,88	1,86	232,82	26986,69	240,87	26,986,69	1,33	26,763,35	324,36	29,145,63	260,14
помоћни наставник	III	9,85	2420,33	21891,63	1,64	205,67	23840,25	212,78	23,840,25	1,18	23,642,96	286,55	25,747,47	229,81
домар, кувар, радник на одржавању машина у школској радионици	V	9,16	2420,33	20358,10	1,53	191,26	22170,28	197,88	22,170,28	1,1	21,986,75	266,47	23,943,90	213,71
Алмин, фин књиг, радник на одржавању муз. инструмената,домар,кувар,економ,економ у школ. радионици	IV	8,62	2420,33	19157,95	1,44	179,99	20863,24*	186,21	20,863,24	1,03	20,690,59	250,76	22,532,30	201,11
домар,возач, магационер,економ,кувар,дактилограф,руководилац парних котлова,радник у школ. радионици	III	7,82	2420,33	17379,95	1,31	163,28	18926,98*	168,93	20,240,00	1	18,770,35	227,49	21,859,20	195,11
портир,кувар,курфир,домар,пегларка,вешерка,помоћни кувар,ложењ,телефониста,дактилограф	II	6,83	2420,33	15179,68	1,14	142,61	16530,88*	147,54	20,240,00	1	16,394,05	198,69	21,859,20	195,11
сремачица	I	6,30	2420,33	14001,75	1,05	131,55	15248,08*	136,09	20,240,00	1	15,121,89	183,27	21,859,20	195,11
физички радник		5,99	2420,33	13312,78	1	125,07	14497,78*	129,40	20,240,00	1	14,377,80	174,26	21,859,20	195,11

- *За запослене чија је основна плата мања од минималца исплаћује се разлика до 18.400 динара за месец са 20 радних дана (160 радних часова) разлика до 19.320 динара за месец са 21 радни дан, разлика до 20.240 динара за месец са 22 радна дана и разлика до 21.160 динара за месец са 23 радна дана
- **Око ових звања постигнут је консензус да се нађу у измењеној Уредби, али не и око коефицијената
- У ове износе нису урачунати додаци за старешинство (4%) за руковођење школом (20%, односно 10%), рад у комбинованим одељењима, запосленом у школи за децу ометену у развоју и наставнику одељења за децу ометену у развоју при редовној школи, наставнику у заданом планиском селу, за специјализације (2%, односно 3%), магистратуру (4%) и докторат (6%)
- Коефицијент садржи у себи гзв. корективни коефицијент за накнадну прошкова за топли оброк и регрес од 3,03%
- Минимална зарплата 20.240 динара (176 x 115 динара по радном сату).

Генерални секретар СрпС
проф. Хаши Здравко М. Ковач

Синдикати и партије, партнерство и/или тјуторство

(НЕ)ОПРАВДАНЕ ПОЛИТИЧКЕ АМБИЦИЈЕ СИНДИКАТА

Др Дарко Маринковић, професор Мегатренд универзитета и познавалац праксе синдикалног организовања, тврди да су синдикати досад били недовољно солидарни и да је исказана солидарност једног од највећих синдиката у Европи, синдиката Ver.di који окупуља немачке службенике, са грчким колегама закасно, недовољно категоричан, али ипак значајан. „Како су их подржали? Речима. То је недовољно. Где су протестне акције у Немачкој, у Француској, у Италији. Где су конкретне акције? Права подршка би била да организовали штрајк солидарности у Немачкој. Јер, један од разлога што је до кризе дошло је и то што синдикати нису реаговали на време и што је њихова солидарност била недовољна. А оно што се дешава у Грчкој већ куца на врата многих земаља, Португалије, Италије, Шпаније.“ Ипак, каже професор Маринковић, ради се о јаким синдикату у земљи у којој је развијен систем саодлучивања запослених и социјалног партнерства и „кад такав синдикат не подржава своју владу у тим европским оквирима, то је само по себи јако велика порука, врло велики испит солидарности, нарочито у тренутку кад се та влада налази пред изборима“.

На најаве из синдиката у Србији да ће се политички ангажовати, професор Маринковић сматра да су политичке амбиције синдиката у складу са њиховом традицијом и потребама чланства. „Синдикати имају и право и потребу да учествују у политичком животу земље. То је ван сваке сумње. Политичка функција је једна од пет функција синдиката од њиховог настанка. Питање по-

литичке функције се дефинитивно отвара од 1929. године и светске економске кризе кад је држава дефинитивно ушла у економски терен“. Професор Маринковић подсећа да су синдикати традиционално блиски социјалдемократским партијама просто зато што су их сами и створили. „Родно место социјалдемократских партија су синдикати, синдикати су те партије и створили почетком XX века кад су схватили да се не могу задржати само на својим класичним захтевима: плата, услови рада, радно време, него да морају да уђу и на политички терен.“

Маринковић, међутим, сматра да код нас нема социјалдемократских партија. „Овде су прављене неке социјалдемократске партије само ради личне сампромоције“, каже он и оцењује да је Демократска странка грађански центар, а да СПС, по програмским документима, више сличи социјалдемократији.

„Ако дође до оснивања политичке странке на иницијативу синдиката, синдикат наставља свој живот, нема преклапања, нема потапања, синдикат наставља свој живот, а политичка странка почиње и живи свој живот“, каже Маринковић и додаје да синдикати немају вечите савезнике.

На питање да ли би синдикалној ствари добро чинило кад би синдикати подржали неку од постојећих странака јавно, професор Маринковић каже: „Ја то не бих саветовао ни највећем непријатељу да уради. То би била права катастрофа зато што је синдикално чланство и радништво већ политички подељено. Некад моћни синдикат ЕПС-а ушао је у клиничку смрт зато што се политички поделио“.

ВРУЋА ПРОБА ЗА СИНДИКАТЕ

Какве су позиције синдикалних активиста од тренутка када постану посланици

Пише: проф. др Дарко Маринковић

Данас нико не оспорава право синдиката да учествује у политичком животу и да на тај начин у новим условима брани интересе света рада. Синдикати у Србији имају и додатни разлог да се активније укључе у политички живот. То је велико незадовољство радника материјалним и социјалним положајем. То незадовољство је и потенцијални извор неопходних друштвених промена које није искоришћено на прави начин.

Синдикати су очигледно одбацили ону варијанту којом је пре више од једног века започело трајно, систематско укључивање ових организација у политички живот – стварањем политичких партија радничке и социјалдемократске оријентације. Истину за вољу, то јесте захтеван, дугорочан посао, који и поред свега, поготову у савременим условима, не гарантује успех.

Преговори који су вођени између појединих синдиката и политичких странака, у сваком случају, нису остали без резултата. Синдикати се више не задовоља-

вају празним изборним обећањима, свечаним потписивањима социјалних пактова и сл., већ траже нешто конкретније и опипљивије. То одсликава неповремене синдикалних руководства и радника које они заступају према свим политичким странкама. АСНС је ступио у отворену коалицију са групом политичких странака окупљених око ЈДП-а. Реч је у најмању руку о кошкарској варијанти, при чему су далеко веће могућности да из тога овај синдикат изађе као дефинитивни и дугорочни губитник.

Савез самосталних синдиката Србије, после преговора са релевантним, синдикату прихvatљивим политичким опцијама, проценио је, с правом, да је у постојећим околностима исувише ризично да се синдикат директно веже за једну политичку опцију. Међутим, СДПС, Расима Љајића, који је у овим процесима одиграо веома значајну и конструктивну улогу ставио је на своју изборну листу неколико истакнутих активиста синдиката, при чему од синдиката није тражио никакву контрауслугу, потврђујући тиме своје опредељење да гради

трајне односе партнерства са синдикатима. Ипак, та одлука у овом часу отвара најмање два питања. Прво се односи на позиције ових активиста синдиката од тренутка када постану посланици. Они тада добијају нову друштвену улогу која често може бити у сукобу са улогом синдикалних лидера. То значи, да се они тада морају повући са свих функција у синдикату. Али, шта могу и морају. Шта је њихова морална обавеза. Имајући у виду начин како су постали посланици јесте да у скупштини, влади, у свом укупном политичком деловању буду гласноговорници синдиката – не једног синдиката већ синдиката у целини, да имају храбрости и достојанства да у њиховом политичком деловању примарно место имају интереси света рада. То би могло да отвори један нови концепт односа синдиката и политичких странака, у том смислу да се чланови и активисти синдиката масовно укључују и активно учествују у деловању политичких странака, афирмишују у том процесу интересе радника, синдиката, односно социјалног партнерства и на њему трајно заснованог социјалног мира.

*Матајрепд универзитет, Београд

САРАДЊА СА СТРАНКАМА СЛАБИ СИНДИКАТ

Пише: Горан Стојановић

Др Маринковић у свом тексту са редакцијским насловом „Врућа проба за синдикате“ не оспорава право синдиката да учествује у политичком животу, те да на тај начин бране интересе „света рада“. Најпре треба разликовати улогу синдиката као дела широког друштвеног покрета у рушењу диктаторског режима крајем деведесетих година, када се до екстремних граница развила политизација синдикалног покрета на страни власти, али и тадашње опозиције окупљене око ДОС-а, и улогу коју би требало да има у процесу стварања модерне демократске државе, што је циљ пре свега демократских и проевропских оријентисаних странака у Србији.

Јасно је да је синдикат организација цивилног друштва и да би њено учешће у политичким процесима, у ужом смислу, нарушило и осиромашило цивилни сектор као значајног партнера државе у даљој демократизацији и модернизацији друштва, а самим

тим и јачање „света рада“.

Историја се не понавља, а тешко је применити искуства других држава, јер су ови односи различити и специфични и зависе од различитог степена друштвено-економског и историјског развоја, па нам не преостаје ништа друго него да поштујући европску традицију најемо оригиналне начине деловања синдиката и њиховог утицаја на државу и друштво.

У оквиру самог покрета је потребно пронаћи снагу, као и за фокусирање на довршавање институционалних реформи у свету рада. Неопходно је освежити морални кредибилитет синдиката, јер као организација цивилног друштва није под контролом државе, те су могућности многовеће што ствара природну тензију, па је због тога потребно да у синдикалном деловању постоји неко саморегулисана, неке мере које нису производ државног санкционисања и које су природни наставак конституисања синдиката као снажне и респектабилне организације, која на прави

и ефикасан начин посредује између државе и грађана који своје интересе остварују у овој области.

Нажалост, требало би рећи да се на плану едукације синдикалних актера и даље чини веома мало, или нимало, и да то ствара конфузију о месту и улози синдиката у друштву, а та се дилема готово редовно јавља у тренуцима када синдикат треба да донесе одлуку о модалитетима учествовања у политичком животу, односно у изборном процесу.

Синдикат не користи довољно своју улогу невладине организације, која инсистира на модернизацији и демократизацији друштва, већ следећи краткорочне интересе кроз сарадњу са политичким странкама слаби своју позицију, и остварење својих интереса пребацује на терен односа политичких снага.

Отварање новог концепта односа синдиката и политичких странака, у смислу како је то навео др Маринковић у свом тексту, представљало би, у најмању руку, статус као у тежњи већине политичких странака и синдиката ка даљој модернизацији и демократизацији друштва.

*Њомоћник министара у Министарствима за рад и запошљавање (2001-2004), Београд

ČEMU SE NADATI OD IZBORA

Piše: Jovo Bakić

Različite frakcije oligarhije, to jest političke stranke, izlaze na izbore demagoški tvrdeći da su upravo one te koje će promeniti truli oligarhijski sistem koji su same uspostavile.

Otkad se pisac ovih redaka zaposlio na Filozofskom fakultetu, a bilo je to još u vreme vladavine braćnog para Milošević–Marković, stalno je pričao studentima da na izbore treba uvek izlaziti i glasati za najmanje lošeg. Govorio im je, takođe, da odu na godinu-dve u inostranstvo, ako im se ukaže prilika, tamo nešto nauče, profesionalno se usavrše, prošire horizonte, a onda se vrate u Srbiju sa idejom da je unapređuju primenjujući ono što je napolju dobro i što se ovde može primeniti.

Učio ih je da ne treba da odu zauvek, jer ko će onda ostati i kako će Srbija napredovati, ako je većina obrazovanih napusti. Sem toga, nema zemlje iz snova, svuda ima problema, a emigrantu su mnoga vrata često zatvorena i treba mnogo napora uložiti i veštine pokazati da bi se otvorila. Politikom, ma koliko njom i političarima bio nezadovoljan, čovek se mora baviti, jer se u protivnom ona bavi njime, jedan je od standardnih saveta koji su studenti, hteli ne hteli, dobijali od, možda, pomalo dosadnog nastavnika.

Vreme je, međutim, da se nastavnik javno preispita. Naime, u autoritarnim političkim porecima stvar je lično dostojanstva da se čovek bori za proširenje sloboda i prava pojedinaca. U liberalnoj demokratiji je to stvar slobodnog izbora svakog građanina. Pitanje koje se nameće jeste: kako postupiti u oligarhiji? Kako se uopšte boriti protiv oligarhije obavijene u ogrtač liberalno-demokratskih institucija?

Naime, kada čovek izađe na izbore, koji su sada slobodni i relativno poštenu, i da glas nekoj od političkih stranaka, on se izjašnjava za jednu od ponuđenih frakcija oligarhije legitimisajući tako postojeći sistem. Pri tome, različite frakcije oligarhije, to jest političke stranke, izlaze na izbore demagoški tvrdeći da su upravo one te koje će promeniti truli oligarhijski sistem koji su same uspostavile i dramatično poboljšati život građana.

Na primer, stranka koja je pre četiri godine istakla izbornu parolu „stručnost ispred politike“, tokom poslednje četiri godine se isticala najmanje u istoj meri kao i druge, ako ne i više, u protežiranju stranačkih kadrova bez obzira na stručnost. Danas se ta stranka, pod drugim imenom, zalaže za „departizaciju javnih preduzeća“. Lepo, ali da li će stvarno neko u to poverovati?

Vodeća stranka opozicije je, pak, istakla borbu protiv oligarhije kao jedan od glavnih ciljeva. Dobro. Problem je samo u tome što je nerealan očekivati da se ova stranka i koalicija oko nje samoraspuše, a to bi bio jedini način da se izborna parola ostvari. U protivnom sve ostaje na demagogiji kao veštini izricanja obećanja koja se ne mogu ispuniti, ali u koja su građani skloni poverovati pošto im jako prijaju.

Najveća vladajuća stranka upomo obećava bolji život. Izuzetno dobro, jer u Srbiji se ne živi bajno. No, pre četiri godine ista stranka je obećala 200.000 novih radnih mesta, a za protekle četiri godine 280.000 ljudi je izgubilo posao. Naravno, građani znaju da je na delu krajnje ozbiljna svetska ekonomska kriza, te da se u okruženju teško živi, pa mogu tu malo i kroz prste pogledati. Ipak, zvaničnici ove stranke su ubeđivali da će kriza tek okrnuti Srbiju. Blago građanima Srbije kada imaju tako stručne vođe.

Bilo je doduše u protekle četiri godine i prijatnih iznenađenja, jer jedna stranka je obećavala kosovsko zaglibljivanje, plivala u nacionalističkim retoričkim besmislicama, da bi se onda u vlasti ponasala relativno pragmatično i efikasno. Danas ta stranka, kako se izbori bliže, opet koristi jeftinu nacionalističku demagogiju, i ostaje da se vidi da li će njeno doskorašnje biračko telo to progutati, i da li se mogu neki koji su bili na putu prestrojavanja u korist te stranke istinski privući uprkos ovakvoj retorici.

Ima u Srbiji i stranaka koje se diče svojim evropejstvom, a vodi i njihove supruge osnivaju privatne firme. Njima bi najviše odgovarao slogan: „I biznis i politika“, ali oni umesto njega žele da nas sve zajedno onako brzo, skojevski oduševljeno, uvedu u EU i usreće. Naposletku, tu su DSS i SRS čije su vrhuške punopravni deo oligarhije, ali o njima doista ne treba trošiti reči, jer u poređenju s njima ranije nabrojane stranke i ne izgledaju tako dravo.

Šta, međutim, ostaje ojađenim građanima Srbije da rade na Đurđevdan? Đurđevdanak, hajdučki sastanak, staro je pravilo nekad u Srbiji bilo. No, od hajdučije nikakve vajde biti ne može, već bi se samo palo u još dublji ambis. Da li onda glasati? Da li ubaciti beli listić? Ili, prosto, otići samo na slavu kod rodbine i prijatelja i biti dosledan idiot (u staroj Grčkoj to je bio naziv za građanina kojeg politika ne zanima)...

*profesor na Filozofskom fakultetu

SINDIKATI BEZ PREGOVARAČKE SNAGE

Sindikati u Srbiji mogu da se izbore za prava radnika, jer temelj za to imaju u dobroj zakonskoj regulativi, usklađenoj sa ekonom-

skim i socijalnim standardima u razvijenim zemljama Zapada. Problem je, međutim, to što država i poslovna udruženja, kao partneri sindikata, koji su usitnjeni i ne mogu da ostvare konsenzus o minimumu zajedničkih interesa, ne uspevaju da izgrade partnerstvo koje bi vodilo ka socijalnom miru, kaže dr Vladimir Marinković, profesor Univerziteta „Megatrend“. Sa Marinkovićem je razgovarao novinar Centara za razvoj sindikalizma u potrazi za odgovorom na pitanje koliko je, uopšte, snaga sindikata u tranzicionoj Srbiji, i može li ona da generiše socijalni dijalog u funkciji razvoja nacionalne privrede. *Ako tvrdite da sindikati u Srbiji mogu da se izbore za prava radnika, zbog čega su baš radnici najveći gubitnici tranzicije u našoj zemlji?* „Siguran sam da naši sindikati imaju sve pretpostavke da zaštite interese radnika, jer je srpski parlament još 2009. godine ratifikovao Evropsku socijalnu povelju, koja im to omogućuje po najvišim standardima EU. Međutim, osim zakonske regulative, jako je važno da se razvija i autonomna regulativa, koja se temelji na poverenju između socijalnih partnera, koja nama još nedostaje, a ogle-

da se u neadekvatnom učešću poslovnih udruženja u socijalnom dijalogu. Zato su radnici u Srbiji, kao i u svim zemljama tranzicije, najveći gubitnici. Naime, država i poslovne asocijacije imaju prioritarni zadatak da kreiraju ambijent za otvaranje novih preduzeća i razvoj privrede, kao osnovnog preduslova za rast zaposlenosti, ali to nije urađeno, jer ne razvijamo preduzetničko društvo i obrazovanje“.

Da li mislite da je tačna ocena da ni među samim sindikatima nema elementarne solidarnosti? „Nažalost, sindikalna solidarnost je uslov svih uslova, ali nje nema, i zato je snaga radništva i sindikata oslabljena. U žargonu se kaže: sindikati su razbijeni. Po prirodi stvari, država i poslovna udruženja su snažni partneri sindikata, jer imaju instrumente i novac. U takvoj situaciji sindikati, ako nemaju konsenzus o strateškim ciljevima kompletnog radništva, nemaju ni pregovaračku snagu“.

Da li u našoj praksi postoji partnerstvo sindikata sa poslodavcima, odnosno vlasnicima preduzeća? „Ta praksa nije česta, ali postoji tamo gde se rad sindikata zasniva na profesionalizmu i gde postoje jasna strategija i ciljevi sindikalne organizacije“.

Kako je moguće rešiti probleme radnika zaposlenih u privatnom sektoru, koje strah sprečava da se

sindikalo organizuju? „O ugroženosti ovih radnika svedoči veoma nizak procenat organizovanosti u privatnim kompanijama. Sindikalne organizacije postoje uglavnom tamo gde su nasledene u procesu privatizacije preduzeća. Ali, moj savet zaposlenima u privatnim kompanijama je da formiraju sindikalne organizacije, jer na to imaju sva zakonska prava, a imaju i podršku resornog Ministarstva za rad i socijalnu politiku, koje je definisalo instrumente za funkcionisanje tih sindikata u privatnim firmama. Strah je ljudski i razumljiv, u situaciji kada nema posla, ali uloga sindikata je da se izbori za sva prava radnika“.

Šta mislite o predlozima da sindikat participira u politici? „Lično sam zainteresovan da se to dogodi, jer to smatram početkom dobre i kvalitetne saradnje kakva, u Nemačkoj i Velikoj Britaniji na primer, postoji između sindikata i partija socijaldemokratske orijentacije. Ova sprega daje jako dobre rezultate, i u velikoj meri definiše razvoj države i nacionalne ekonomije kao socijalne tržišne privrede. Ovaj model ekonomskog uređenja pokazao se kao dobitna opcija gde god je primenjen, i zato njemu treba da teži i država Srbija“.

Da li su izbori nova šansa i za sindikat? „Socijaldemokratska partija Srbije (SDP) Rasima Ljajića odlučila je da u novom sazivu Skupštine, bez ikakvog uslovljavanja, na njenoj listi budu dva predstavnika najvećeg sindikata, Saveza samostalnih sindikata Srbije, koji će zastupati svoje i interese celokupnog radništva Srbije. Time će i u praksi pokazati kako se gradi partnerstvo sindikalnih i političkih partija u interesu nacionalne ekonomije. Dobitna kombinacija je socijalna tržišna privreda“.

Демографски трендови и образовање

ВИШЕ НАСТАВНИКА, МАЊЕ УЧЕНИКА

- У школским клупама 15,5 одсто мање ђака • Број ученика по наставнику у основној школи пао је на 11,5 • Просечно одељење броји 20,5 деце • У средњим школама на једног наставника долази 9,4 ученика

Неповољан демографски тренд који, између осталог, подразумева и све мањи број новорођене деце, ствара и специфичне проблеме у образовном систему Србије. Занимљиво је да је структура основних и средњих школа иста као и пре двадесет година, иако је тада број ученика био знатно већи него данас. Због тога, многе школе у Србији данас раде са пола капацитета, огроман простор унутар самих школских зграда остаје неискоришћен.

И док се број школа са мање од 10 ученика повећава, расте број наставника. Проблеми финансирања образовања, уз повећање ефикасности управљања расположивим средствима и начине решавања проблема све неповољније демографске слике, биле су теме панел дискусије о демографским трендовима и образовном систему коју је организовао „Данас конференс центар“. Како је истакнуто, број основних школа пао је за 2,4 одсто у 2010. години у односу на 2002. годину, док је број наставног особља повећан за чак 16,36 одсто.

„Број одељења смањен је са 31.258 на 28.436, што представља пад од 9,02 одсто, док је број ученика пао на 584.000 са ранијих 691.000. Процентуално смањење броја деце у школским клупама износи 15,55 одсто. Статистика показује и то да је у 2010. било чак 825 школа са десет или мање ученика, од чега је 12 школа, односно истурених одељења регистровано у Београду, 42 на северу Србије, док су остале лоциране јужно од престонице. Број ученика по наставнику у основној школи пао је на 11,5, док просечно одељење броји 20,5 деце. У средњим школама на једног наставника долази 9,4 ученика, док у одељењима у просеку седи по 25,6 ученика. Број средњих школа повећан је за 3,98 одсто, број одељења скочио је за 3,66 одсто, број наставника виши је за 19,95 одсто, док је број ученика пао за 7,86 одсто“ - истакла је Надежда Богдановић из Републичког завода за статистику, додајући да је најмањи пад забележен у Београду где се број ученика смањило за десетак процената.

У приватним школама ситуација је другачија. Тако, рецимо, у свих шест приватних основних школа има укупно 174 ученика, док наставу у тридесетак средњих школа похађа 2.397 ученика. Очигледно је, дакле, да приватно образовање није успело да направи већи пробој на домаћем образовном тржишту, с обзиром на то да у те основне школе иде само 0,03 одсто од укупног броја ученика у Србији, а у средње 0,85 одсто. И то упркос чињеници да наставни кадар у тим школама има више могућности да се посвети ученицима - на једног наставника у приватним школама долази само 3,2 ученика, а у просечном одељењу нема више од 14 до 15 ученика.

Уредник портала makroekonomija.org, Мирослав Здравковић, указао је на регионалне разлике у цени образовања. Тако у Београду и Војводини држава за сваког ученика издваја по 112.000 динара, а у централној и јужној Србији по 100.000. - Ако би држава хтела да смањи трошак образовања, што не препоручујем, могла би да уштеди 3,5 милијарде динара тако што би трошкове у Београду и Војводини свела на 100.000 по ученику. У супротном, ако хоће да повећа квалитет, могла би да издвајања у остатку Србије повећа на 112.000 по ученику, па да деца тамо више не гледају у компјутер као у нешто из свемира

- коментарише Здравковић, додајући да је Србија са издвајањем 4,5 одсто БДП-а за просвету на 50. месту у свету, што је негде на нивоу Италије, а да су пре нас углавном земље Европске уније и друге најразвијеније земље света.

Ректор приватног универзитета Сингидунум, Милован Станишић, упозорио је на то да у Србији сада све мање људи уписује факултете, и као аргумент навео податак да је прошле године само 70.000 младих добило индексе, иако је после акредитације високошколских установа, на факултетима било слободно 85.000 места. „То значи да је 15.000 места остало непопуњено. Раније је велики број ученика уписао факултете само да би избегао одлазак у војску, тако да је само по том основу сада број бруцоша смањен за 5.000“, каже Станишић.

Младен Шарчевић, генерални директор приватне школе „Руђер Бошковић“, подсетио је да већ три године постоје листе технолошких вишкова у државним школама, али да се ништа не чини у вези с тим. Он је нагласио да рационализација у образовном систему мора да се спроведе, али је при том констатовао да то не значи да се одједном отпусти велики број наставника. - Чак 25 одсто запослених у школама чини ненаставно особље и управо ту има простора да се спроведе рационализација, јер нема потребе за толиким бројем домара и чистачица. Могло би чак да се оформе службе на нивоу локалне самоуправе које би по потреби обављале те услуге. Уз то, данас у школама има тек половину оног броја ученика за који су те установе пројектоване. То значи да постоји велика количина слободног простора који може да се искористи у комерцијалне сврхе и да се на тај начин обезбеди део недостајућег новца - сматра Шарчевић. Његов савет је да се ђаци из појединих школа пребаци у суседне образовне у којима има довољно простора, што би у неким случајевима могло да ослободи целе зграде. На другим местима, школе би могле да изнајмљују слободан простор или чак да се формирају јавно-приватна партнерства којима би се у двориштима школа, која су превелика за тако мали број ученика, изградиле спортски објекти.

Сарадник Центра за слободно тржиште, Александар Стевановић, надовезао се на ову дискусију, изnoseћи сопствено искуство. „За изнајмљивање сала у којима се одржавају семинари или предавања неопходно је платити рекеташку цену од 10.000 динара на дан, уместо да се закупни једна учионица у некој од школа и да се за то плати 5.000 динара. То, међутим, у овом тренутку није могуће“, истиче Стевановић и оцењује да није одрживо да поједина истурена одељења имају само по пет или десет ученика и да то „ситурно неће спречити напуштање села и одлазак становништва у градове“. Према Стевановићевом мишљењу, држава би требало боље да искористи ресурсе које јој нуде модерне технологије и да би уместо што се формирају истурена одељења са само неколико ученика, ђацима требало омогућити да преко беојничког интернета прате наставу. „То би омогућило и већи степен социјализације деце, јер она и не могу да остваре високу социјализацију, када одељење има само неколико ученика, а преко интернета би много више деце било укључено у праћење наставе“, сматра Стевановић.

Све мање ђака

У Србији се рађа све мање деце, па ће и ове године у школским клупама бити мање ђака. Године 2002. уписано је више од 84.000 ђака, а 2009. близу 72.000. Према речима министра просвете Жарко Обрадовића, од 2002. до 2010. уписано је 15,5 одсто мање основца, 7,86 одсто средњошколца, а имамо и девети одсто мање одељења.

Број основца смањен за 15,5 одсто

У Србији је од 2002. до 2010. године број основца смањен за 15,5 одсто, а средњошколца за 7,86 одсто.

Министар просвете Србије Жарко Обрадовић каже да данас у Србији има 2.682 наставника без иуног фонда часова и ситишину њих који су остали нераспоредени.

Обрадовић је рекао да је ово последица смањења броја ђака у школама и смањења броја одељења за девети одсто.

Уписано је 1.585 одељења и уписано скоро 4.000 одељења са десет и мање ученика, каква су исцурена одељења матичних школа или одељења у којима се образују припадници националних мањина, нагласио је Обрадовић.

неколико ученика, ђацима требало омогућити да преко беојничког интернета прате наставу. „То би омогућило и већи степен социјализације деце, јер она и не могу да остваре високу социјализацију, када одељење има само неколико ученика, а преко интернета би много више деце било укључено у праћење наставе“, сматра Стевановић.

УПИС ЂАКА У ПРВИ РАЗРЕД

У основним школама у Србији 2. априла је почео упис ђака у први разред, а ове године у школу крећу деца рођена од 1. марта 2005. до 1. марта 2006. године. Упис званично траје до краја маја, али су школе дужне да примају прваке све до 1. септембра. У школу крећу деца са најмање шест и по, а највише са седам и по година и њихови родитељи су обавезни да их упишу у први разред, јер, у супротном, следе казне од 5.000 до 25.000 динара. Ове године у први разред биће уписано око 75.000 малишана, приближно исто колико и лане. Од документације, потребан је извод из матичне књиге рођених, потврда о пребивалишту, доказ о здравственом прегледу детета и потврда да је дете похађало припремни предшколски програм. Изузетно, деца из осетљивих друштвених група могу да се упишу у школу без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације, рекао је Попов, задужен за предшколско и основно образовање и васпитање. Децу

тестирају школски психолози и педагози, а морају да обаве и систематски преглед код педијатра, специјалисте за ОРЛ, очног лекара и логопеда. За децу са моторичким и чулним сметњама школа може да донесе индивидуални образовни план.

Постоји могућност да дете раније крене у школу, са шест до шест и по година, али тек након провере спремности за полазак у школу. Такође, ако дете старије од седам и по година, због болести или других разлога, није уписано у први разред, може да се упише у први или одговарајући разред на основу претходне провере знања. Школа је дужна да упише свако дете са свог подручја. На захтев родитеља, у складу са могућностима школе, дете може похађати и школу којој територијално не припада. Поред државних, деца могу да се упишу и у приватне основне школе, које раде по званичним плановима и програмима.

DAN STUDENATA – 4. APRIL

Dan studenata Beogradskog univerziteta, 4. april, nije ovih dana najbolje obeležen, a time ni javnost objektivno obaveštena zašto se on slavi.

Školsku 1934/35 godinu obeležio je žestok sukob studenata sa režimom (kada je policija uhapsila i u novostvoreni logor u Višegradu internirala najistaknutije predstavnike studentskog pokreta, na šta su oni odgovorili štrajkom gladu, a studenti na Univerzitetu protestima i proglašenjem štrajka na Pravnom fakultetu, kada je u sukobu studenata i policije ubijen student Mirko Srzentić (1. februar) i uhapšeno oko stotinu studenata, od kojih su neki internirani u višegradski logor. To je izazvalo ogorčene akcije, proteste na Univerzitetu i podršku javnosti, pa je režim 20. marta bio prinuđen da raspusti logor. Nova školska 1935/36. godina, kada je na Beogradski univerzitet bilo upisano 7.187 studenata (od čega 1.479 devojaka), počeo je biti obeležen novim studentskim zahtevima, borbom, kojom su rukovodili studentski tribuni, studenti Veljko Vlahović, Svetozar Vukmanović, Cvjetin Mijatović, Uglješa Danilović, Osman Karabegović, Đoko Kovačević, Voja Nikolić, Mijalko Todorović, Vlada Popović, Vukman Kruščić, Rifat Burdžović i dr.

U jesen 1935. studenti nastavljaju borbu. Univerzitetske vlasti odgovaraju kažnjavanjem 37 članova Akcionog odbora studenata gubljenjem 71 semestra i uvo-

Generalni štrajk na Univerzitetu naišao je na masovni odjek i podršku u javnosti, kao i kod studenata Zagrebačkog i Ljubljanskog univerziteta, kod studenata u Sofiji, Pragu, Parizu, kod Svetskog studentskog pokreta za mir (Pariz). Sve je to uticalo da univerzitetske vlasti 28. aprila prihvate sve studentske zahteve, a rektor Čorović podnese ostavku. Svoju pobjedu studenti su obznanili proglašenjem javnosti, a 4. april, Dan ubistva Ž. Marinovića (čija je sahrana 6. aprila prerasila u žestok sukob studenata i policije) proglasili za svoj dan, praznik koji se od tada obeležava.

dr Miroljub Vasić

ZAMENA TEZA

Ovih dana se ministar za nacionalne manjine Vojvodine žali novinarima na konferenciji za štampu da na teritoriji Vojvodine nacionalne manjine, uglavnom mađarska, nisu ravnopravno zastupljene u organima izvršne i sudske vlasti, izuzev na teritoriji Subotice. Tako, između ostalog, kaže da nema dovoljno Mađara u policiji i ističe „da se malo prijavljuju u policijske škole, ali da nisu samo oni krivi zbog toga“. U nastavku, a u vezi sa izborom sudija, kaže da mađarske sudije ima problema u toku sudskih postupaka. Zar gospodin ministar nije zamenio teze? Zar nije normalno da pripadnik nacionalnih manjina nauči jezik zemlje u kojoj se rodio, u kojoj živi, školuje se i ostvaruje zaradu? Zar im nije poznato da za dobijanje dozvole boravka (ne državljanstva!) stranci u Nemačkoj i

Švajcarskoj moraju da polažu ispit iz znanja jezika? U SAD su pre desetak godina ukinute dvojezične škole (španski/engleski) sa obrazloženjem „da je to mera da se stranci brže ukllope u američki sistem života!“ Zato Hispanoamerikanci opšte sa američkim vlastima uz pomoć prevodioca, ukoliko ne znaju, odnosno dok ne nauče, engleski jezik, čak i u regionima gde su u apsolutnoj većini kao što su Novi Meksiko, Florida i dr. Gospodo prvoborci za odbranu prava nacionalnih manjina, upoznajte se sa evropskim i svetskim merilima za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, pa ispravite svoje pristrasne „zamenjene teze“!

dr Vladimir Jasiković

SEČA ZELENILA KAO OČIGLEDNE NASTAVA

U Kosovskoj ulici (Stari grad), gde od brojnih zagađivača dominiraju hotel „Union“ i štamparija „Borba“, nalaze se čak dve škole, osnovna „Drinka Pavlović“ i muzička „Vojislav Vučković“. U toj i takvoj Kosovskoj ulici, a ispred glavnog ulaza upravo osnovne škole, 24, 25. i 29. marta, odigrao se pravi vandalski čin seče petnaestak zdravih stabala, bogatih krošnji, starih između 15 i 50 godina, a po zahtevu direktorke, i to ni manje ni više nego zahtevajući pri tom činu pomoć upravo od učenika! A pominje se uvođenje ekologije kao nastavnog predmeta u školski program?! Pa, u ovom slučaju na tretman buđenja ekološke svesti očigledno treba, pre đaka, da ode neko drugi, za koga su prirodna dobra, u jednom od najzagađenijih delova grada, samo

zastareli i neželjeni dekor. O nivou svesti, o brizi za zdravlje poverene joj dece, da i ne govorimo. Očuvanje ionako krhkih urbanih ekosistema, kao i tzv. mostova, koji planski međusobno povezuju veće zelene površine u gradu, pretpostavljam, spada već u domen naučne fantastike.

I tako se ovo javno dobro, ne samo škole, već svih žitelja Kosovske ulice, naročito onih preko puta, od „Borbe“ pa do Skupštine, pretvorilo u ogoljen prostor, sa svega nekoliko preostalih stabala, od kojih su krošnje dva najstarija, valjda namerno, nestručno orezane, verovatno ne bi li i ona u dogledno vreme propala.

Zapanjena ovim postupkom, raspitala sam se, i jedva dobila odgovor da je podnet zahtev opštini

Stari grad, Komunalnom odeljenju (Ulica 27. marta), a njihovi su me advokati telefonski obavestili da je to zahtev br. 3552-46/08, još iz 2008. god. kojim je izdata dozvola za seču samo dva stabla, ni u kom slučaju za onoliko koliko je ispred škole posećeno, pri čemu se pomenuta direktorka postarala da što bolje onemogući utvrđivanje broja, iščupavši i korenje, te zatrpavši rupe.

Da li je moguće da za prekoračenje ovlašćenja, praktično ekološki kriminal, direktorka i njeni istomišljenici prisutni pri seči ne podležu pravnim putem nikakvim sankcijama? Da li to znači da bilo ko od nas može, po slobodnoj volji, da ukloni bilo kakvo javno prirodno dobro u ovom gradu.

Vera Zloković, Beograd

APEL ZA VIŠE RAZUMEVANJA ZA DECU SA POSEBNIM POTREBAMA

Roditelj sam deteta sa posebnim potrebama koje ima cerebralnu paralizu i lakše je ometeno. Pre tri godine (2007), zahvaljujući objavljivanju novinskog članka u dnevnim novinama „Politika“, meni i roditeljima iz mnogobrojnih udruženja pomogli ste da rešimo problem oko egzistencije stomatologa iz Zavoda za psihofiziološke poremećaje i govornu patologiju u Beogradu, u Ulici kralja Milutina 52. Zahvaljujući vašem razumevanju za nas roditelje i probleme koje svakodnevno imamo, ti divni stomatolozi su tada rešili svoj status. Sve je bilo u redu do pre 10 dana, kada smo svoju decu nas nekoliko roditelja vodili u Zavod i čuli da se opet radi o gašenju ordinacije. Zubari ne primaju platu! Zašto se ponavljaju iste priče? Zašto ministar Milosavljević i gospođa Vukajlović ne shvataju značenje ove ordinacije? Nama nije rešenje da decu vodimo u opštu anesteziju za popravke i vađenje zuba na Stomatološkom fakultetu u Beogradu, ili na VMA. Ovi divni zubari su jedini na ovim našim prostorima koji rade sa decom sa posebnim potrebama, tamo dolaze deca iz cele Srbije i šire, a mi roditelji iz različitih udruženja razmenjujemo iskustva i pomažemo jedni drugima da zaštitimo interes naše dece a prvenstveno njihovo narušeno zdravlje. Tražili smo

prijem, po ko zna koji put, kod nezainteresovanog direktora Stošljevića i njegovog zamenika dr Jelića, u vezi sa prilazom invalidskim kolicima ovoj ustanovi, naročito donjim spratovima, gde se nalaze nama neophodni logopedi, fizioterapeuti i zubari. Obratili smo se i zaštitniku pacijenatovih prava (kako je pisalo na oglasnoj tabli u toj ustanovi), gospođi Mandušić, koja je vrlo neljubavno saopštila da se javimo Ministarstvu zdravlja?! Naravno da to nije ingerencija Ministarstva. Sve zdravstvene ustanove na teritoriji Republike imaju rampe (prilaz kolicima). Mi nosimo našu decu u teškim invalidskim kolicima kroz usko stepenište. Naša deca rastu, to su deca 14-15 god., a mnoga imaju i preko 20. Ovo je ogroman problem.

Gašenjem ove službe, kao i neadekvatnim prilazima zdravstvenim ustanovama, krše se prava osoba sa invaliditetom o zdravstvenoj zaštiti. Srećni smo da ovi sjajni zubari postoje, zbog svoje stručnosti, a prvenstveno onog najbitnijeg – divnog, toplog ljudskog odnosa.

Uz poštovanje da čete moje pismo uvažiti, a u ime Udruženja roditelja dece sa cerebralnom paralizom, Udruženja dece sa Ret sindromom, Udruženja roditelja dece sa Daunovim sindromom i drugih udruženja roditelja sa istim problemom. Mirjana Čorić, Beograd

ЈАВНА РАСПРАВА О СТРАТЕГИЈИ ОБРАЗОВАЊА

Званична статистика у Републици Србији 18. априла је обележила 150 година од оснивања. Стручно обављање делатности званичне српске статистике установљено је 18. априла 1862, када је кнез Михаило Обреновић донео правни акт којим је економско одељење Министарства финансија одређено за вођење статистичких послова. Значај статистике, као науке, препознат је и пре тога, па се тако у периоду формирања српске државности, у устаничкој Србији (1804-1813), на Великој школи посебно изучавала општа статистика, статистика Србије и "географично-статистична историја". У Србији кнеза Милоша Обреновића на Филозофском и Правном одељењу Лицеја статистика је првенствено била "наука о житељима", односно статистика становништва. У процесу устаљивања свеобухватнијих статистичких посматрања и истраживања, Србија је релативно брзо, крајем 19. века успоставила корак са развијенијим европским земљама. Године 1881. донет је посебан закон о устројству званичне статистике, подсећа се у саопштењу Републичког завода за статистику.

Тај завод данас представља посебну стручну организацију која наставља богату традицију у развоју статистичких истраживања и обавља закон утврђену функцију стручног носиоца, организатора и координатора система званичне статистике у Србији, као и њеног представника у међународном статистичком систему. Званична статистика, поводом обележавања 150 година од оснивања српске статистике, указује на то да је обезбеђивање квантитативних статистичких података о економској, демографској и социјалној ситуацији и о стању животне средине неопходан елемент у информационом систему сваког демократског друштва и поуздана основа за анализу и доношење одлука на разним нивоима друштва, од државне управе и других институција, преко пословних субјеката, до заинтересованих грађана...

PISA: ЗАДАЦИ ЛАКИ, РЕЗУЛТАТИ ДОГОДИНЕ

(Наставак са стр. 1)

PISA тестирање, највеће међународно истраживање у области образовања, одржано је последње недеље у априлу у више од 20 школа у Србији, а до 18. маја требало би да буде завршено. Међу првим школама у којима је ове године организовано PISA тестирање је и новосадска Електротехничка школа "Михајло Пупин". Међународне тестове у њој је прошле недеље радило 35 првака, изабраних и с трогодишњих и са четворогодишњих смерова у овој школи. – Задачи нису били нарочито тешки и за два сата мислим да сам добро урадио све, а то је нешто више од 60 – рекао нам је после тестирања Борис Вараци, врло добар ученик првог разреда Смера енергетике у школи "Михајло Пупин". – То су углавном лаки логички задаци, а решавање је олакшавало и дозвољена употреба дигитрона. Мени су најинтересантнији били задаци за које је било потребно и знање из математике.

И будућем електротехничару енергетике Недељку Ранисовићу овогодишњи задаци из PISA тестова нису представљали тешкоћу јер, како каже, требало је само укључити мозак и размишљати више него на часовима. „Ови задаци ме подсећају на оне које смо имали прошле године на завршном испиту после осмог разреда – каже Урош Јовчић, такође из разреда у којем се ђаци школују за електротехничаре енергетике. “На часовима не радимо често такве задатке, него се више од нас тражи буквално понављање оног што учимо у школи, док се овде то знање употребљава на другачији начин. Интересантно је да су у овој новосадској школи тестирани само дечади, што ипак није необично јер у њој девојчица има веома мало. И мада је по оцени координаторке PISA тестирања у Србији Драгице Павловић-Бабић овогодишња новина PISA тестова организовање електронског тестирања за око 40 одсто учесника, велики изазов за све који учествују у овом пројекту, у којем је немерљива помоћ „Теленор фондације“, која је обезбедила 70 лаптопа за школе које нису довољно опремљене, већ прве недеље појавили су се и проблеми. Наиме, у школи "Михајло Пупин" прошле недеље 14 ученика изабраних за електронско тестирање у овој школи нису могли на компјутерима да раде тестове јер је школи, због неплаћених рачуна, баш на дан тестирања, искључен интернет, па ће овај део PISA теста радити после празника. До овог проблема, по речима директора школе Милана Вукобрата, дошло је јер локална самоуправа, која је надлежна за финансирање текућих трошкова, није школи уплатила новац за плаћање рачуна.

БУ 716-ТИ, НОВОСАДСКИ НА 1.040. МЕСТУ

Мерено видљивошћу на интернету, Београдски универзитет је 716. на свету. Од половине прошле године рејтинг му је опао за 91 позицију. Ово су резултати последње „Вебометриковске“ листе на којој је близу 21.000 светских високошколских установа. Србију у овом истраживању представља 39 универзитета и факултета. БУ је најбоље пласирани, а на зачелју српске листе је Технички факултет у Бору, који је на 19.470 позицији. Ово истраживање је покренула „Сајберметрик лабораторија“, део највеће истраживачке организације у Шпанији. Критеријуми на основу којих „Вебометрик“ рангира универзитета су њихова видљивост на интернету, број и обим страна презентације, популарност и број улазак, као и утицај интернетских страна сваког универзитета. Београдски универзитет је у европској „трци“ заузео 312. позицију, а када се конкуренција сведе на источну Европу, он је на 37. месту. У нашем региону најдоминантнији на интернету је Универзитет у Љубљани. Универзитет у Новом Саду је на 1.040. месту на свету, а Нишки на 1.253. позицији. Следи Крагујевачки, који је 1.557. Убедљиво први на светској листи је Харвард, а и следећих 15 позиција заузимају високошколске установе из Сједињених Америчких Држава.

150. ГОДИНА ЗВАНИЧНЕ СТАТИСТИКЕ

Министарство просвете и науке и експертски тим који је учествовао у изради нацрта организовали су 10.04.2012. прву у низу јавну расправу у Ужицу, где су представљени основни елементи овог важног документа. На јавној расправи учествовали су: државни секретари Министарства просвете и науке – проф. др Тинде Ковач Церовић и проф. др Радивоје Митровић, руководилац тима за израду нацрта Стратегије проф. др Иван Ивић, координатори радне групе Рани развој и предшколско образовање - проф. др Драгана Коруга и Јелена Марковић, координатор радних група Основно образовање и Опште средње и уметничко образовање проф. др Ана Пешикан, координатор радне групе образовање наставника - проф. др Ратко Јанков, координатор радне групе Средње стручно образовање - проф. др Милан Вукобрат, координатор радне групе Струковне студије – проф. др Боривоје Родић, представници ученика, родитеља, наставника, директора, синдиката, невладиних организација, привредног сектора, локалне управе...

У центру пажње нашла су се питања каква треба и може да буде систем образовања у Србији до 2020. године; којим стратешким политикама, акцијама и мерама таква визија развоја образовања се може остварити полазећи од његовог текућег стања; образовање и награђивање наставника, права детета; које су мере за побољшање образовних постигнућа; једносменски рад у смислу ограничења капацитета; повезаност образовања и привреде; побољшање услова рада у школама, матурски испит... Нацрт Стратегије образовања у чијој изради је учествовало више од 200 стручњака постављен је на сајт Министарства просвете и науке 28. марта, а сви заинтересовани су позивани да своје сугестије и коментаре пошаљу на адресу strategija@mpn.gov.rs

У току априла месеца одржане су јавне расправе у Врању, Зајечару, Суботици и Београду.

СРБИЈИ СЛАБИЈА ОЦЕНА У РЕФОРМИ

У Букурешту је одржана конференција министара образовања земаља које примењују Болоњску декларацију, где је и званично саопштено да је Србија слабије напредовала у реформи високошколског образовања у односу на 2009. годину. Конференцији, која је одржана 26. и 27. априла, као шеф делегације присуствовао је државни секретар Министарства просвете и науке Радивоје Митровић. Скупу је присуствовала и државна секретарка Тинде Ковач Церовић, а у делегацији Србије били су и председник Националног савета за високо образовање Срђан Станковић, председница Националног савета за науку и технолошки развој Вера Дондур и представник студентске популације. Конференција се одржава сваке треће године, а министар просвете и науке Жарко Обрадовић раније је Тањугу изјавио да ће Србија, међу 48 земаља учесница, овога пута добити оцену 3,11. На претходној конференцији у Лувену 2009. године добили смо оцену 3,8 (од 46 земаља заузели смо 24. место), а 2007. године у Лондону смо са оценом 4 били рангирани међу првих десет земаља.

Професорка Дондур рекла је у изјави Тањугу да смо сада лоше оцењени у делу који се односи на целоживотно учење и признавање неформалног начина учења у високом образовању. Такође, замерено нам је што Комисија за акредитацију и проверу квалитета није постала пуноправни члан Међународне асоцијације акредитационих агенција (ЕНQA), иако је предат захтев за учлањење. Примедба је и што у нашем законодавству није предвиђено учешће студената у процесу акредитације, као и то што наше установе наплаћују издавање додатка дипломи, рекла је Дондур. "То се у земљама западне Европе не чини", рекла је она и навела да код нас врло мали број институција издаје додаток дипломи на енглеском језику.

MONOPOLSKE DELATNOSTI POGURALE PLATE

U Lajkovcu 700 €, u Merošini ni 200€

(Nastavak sa str. 1)

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2012. godine, iznosila je 55.505 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u januaru 2012. godine, nominalno je veća za 9,2%, a realno je veća za 8,3%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2012. godine, iznosila je 40.003 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u januaru 2012. godine, nominalno je veća za 9,2%, a realno je veća za 8,3%.

Da bismo zaključili kako je došlo do rasta prosečnih zarada na 40.000 dinara u februaru, moramo poći od kretanja zarada u pojedinačnim sektorima. Naime, evidentno je, da je industrija imala minoran rast zarada od nekoliko stotina dinara u proseku, a da je poljoprivreda zabeležila pad zarada. Međutim, monopolske organizacije, kao što su delatnosti snabdevanja strujom, vodom, gasom i parom imale su rast zarada u proseku više od četiri hiljade u neto iznosu. Među zaradama koje su najviše porasle su one u državnoj upravi i obaveznom socijalnom osiguranju, i to za oko 2.500 dinara u proseku.

Takođe, veliki je rast zarada i u zdravstvu i socijalnoj zaštiti, a tu je došlo do isplata zaostalih prinaldžnosti medicinskom osoblju po osnovu ranije učinjenog rada - dežurstva i slično. Veliki rast zarada je u oblasti finansija i delatnosti osiguranja, kao i kod informisanja i komunikacija – više od 3.000 dinara u proseku. S obzirom na strukturu zaposlenih, odnosno na činjenicu da gotovo polovina radi u državnoj upravi ili pak u onim delatnostima gde je država poslodavac, nije ni čudo što je prosek porastao kada su porasle zarade kod ovih delatnosti. Na to tu treba dodati i druge isplate po osnovu raznih prinaldžnosti u februaru koje se sada računaju kao primanja iz redovnog radnog odnosa i terete zarade.

Najviše prosečne zarade u Srbiji isplaćene su u februaru zaposlenima u Lajkovcu - 74.505 dinara, a najniže u Merošini - 19.706 dinara. Pored Lajkovca, opštine sa najvišim platama su i Lazarevac sa 74.444 dinara, Kostolac - 65.794 dinara, zatim beogradske opštine Stari grad - 58.311 dinara i Novi Beograd - 56.499 dinara.

U začelju liste, ispred Merošine su Arilje sa 21.502 dinara, Trgoviste - 22.117 dinara, Rača - 23.669 dinara i Osečina - 24.278 dinara.

Posmatrano po delatnostima, najveće prosečne zarade imali su zaposleni u upravljačkim delatnostima i savetovanju - 89.493 dinara, a najmanje zaposleni kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj produkciji - 15.958. U vrhu po visini plate su i zaposleni u finansijskim uslugama, osim osiguranja i penzionih fondova - 80.661 dinar, zaposleni u vazdušnom saobraćaju - 79.558 dinara, zaposleni u proizvodnji koksa i derivata nafte - 77.764 dinara i zaposleni u snabdevanju električnom energijom, gasom i parom - 75.981 dinar.

Među onima sa najnižim zaradama su i zaposleni u preradi drveta i proizvoda od drveta, osim nameštaja - 18.268 dinara, zaposleni u zaštitnim i istražnim delatnostima - 18.796 dinara, zaposleni na uslugama smeštaja - 19.577 dinara i zaposleni u ribarstvu i akvakulturi - 19.954 dinara.

Period februar 2012. - februar 2011.

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2012. godine, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u februaru 2011. godine, nominalno je veća za 12,4%, a realno je veća za 7,1%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2012. godine, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u februaru 2011. godine, nominalno je veća za 12,6%, a realno je veća za 7,3%.

Čudan skok plata u februaru

„Osetno povećanje prosečnih neto zarada u Srbiji u februaru začuđuje jer su tom mesecu zabeležena negativna privredna kretanja“ - izjavio je saradnik Instituta za tržišna istraživanja (IZIT) Saša Dogović. „Začuđujuće je da u mesecu kada imate oštar pad proizvodnih i izvoznih aktivnosti, pad turističkog i maloprodajnog prometa, imate rast prosečnih neto zarada“, rekao je on i ocenio da je reč o „paradoksalnim kretanjima“. Dogović je precizirao da je prosečna neto zarada u februaru iznosila 40.003 dinara i da je ona 9,2 posto nominalno i 8,3 posto realno uvećana u odnosu na stanje iz januara Na godišnjem nivou (februar 2012/2011 godine), registrovan je nominalni rast od 12,6 posto, a realni pomak od 7,3 posto.

„Na osnovu ovih podataka reklo bi se da imamo živu privrednu aktivnost, koja izbacuje odlične proizvodne izvozne rezultate, rastuću produktivnost i da, sledstveno tome, imamo rast zarada. To bi bila ekonomska logika, koja u ovom slučaju ne važi“, naglasio je on, i precizirao da svakako nije došlo ni do smanjenja broja zaposlenih, pa samim tim i osnovice za obračun prosečne zarade što bi dovelo do novonastalog povećanja.

Dogović je došao do zaključka da je do „guriranja“ prosečnih neto zarada došlo zbog rasta plata u javnom sektoru i delom u duvanskoj industriji. On je naveo da je u dve oblasti – sektoru snabdevanja električnom energijom, gasom i parom ostvaren rast zarada sa 66.481 dinar na 75.981 dinar, kao i u sektoru zdravstvene delatnosti, gde je zabeležen skok plata s 28.091 dinara na 42.551 dinara u odnosu na januar. Na pitanje gde je moguće objašnjenje za ovakav rast zarada u zdravstvu, Dogović je naglasio da treba videti da li je Republički zavod za statistiku proširio osnovicu za obračun i šta se sve podrazumeva pod zdravstvenom delatnošću jer je moguće da su uvedene još neke kategorije, osim zaposlenih u javnom sektoru.

Bruto domaći proizvod (BDP)

Ukupna godišnja vrednost bruto domaćeg proizvoda za 2011. godinu, koja je dobijena kao suma četiri kvartala, u odnosu na 2010. godinu pokazuje rast od 1,6%. U prvom kvartalu 2011. godine realni rast BDP, u odnosu na isti period prethodne godine iznosio je 3,0%, u drugom 2,5%, u trećem 0,7%, dok je u četvrtom kvartalu iznosio 0,4%.

Dezsezonirana serija podataka kvartalnog obračuna pokazuje pad BDP u četvrtom kvartalu 2011. godine od 0,3% u odnosu na prethodni kvartal.

INFLACIJA (CPI) 4,9%,

Indeksi potrošačkih cena (inflacija) se definišu kao mera prosečne promene maloprodajnih cena robe i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju. Cene ovih proizvoda i usluga u februaru 2012. godine, u odnosu na januar 2012. godine, u proseku su povećane za 0,8%. Potrošačke cene u februaru 2012. godine, u odnosu na isti mesec 2011. godine, povećane su za 4,9%, dok su u odnosu na decembar 2011. godine povećane za 0,9%.

Inflacija je tokom četvrtog tromesečja 2011. nastavila da pada i u decembru se spustila ka gornjoj granici dozvoljenog odstupanja od cilja – iznosila je 7,0% (cilj 4,5±1,5%). Time su se inflaciona očekivanja za godinu dana unapred približila gornjoj granici dozvoljenog odstupanja od cilja.

Period januar/februar 2012. - januar/februar 2011.

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u periodu januar - februar 2012. godine, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar - februar 2011. godine, nominalno je veća za 9,8%, a realno je veća za 4,4%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u periodu januar - februar 2012. godine, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar - februar 2011. godine, nominalno je veća za 10,1%, a realno je veća za 4,7%.

SRPSKE PLATE ISPOD SVAKOG PROSEKA

Prvi Luksemburg, poslednji Tadžikistan

Prosečna mesečna plata u 72 zemlje sveta vredni kao 1.480 dolara u SAD, a Srbija je na 42. mestu, s platom od 1.058 dolara, manjom od proseka u svetu, podaci su Međunarodne organizacije rada (MOR).

Od zemalja bivše Jugoslavije najbolje plasirana je Hrvatska (Slovenija i Crna Gora nisu na listi), na 27. mestu, s prosečnom mesečnom zaradom ekvivalentnom zaradi od 1.756 dolara u Sjedinjenim Državama. MOR je, pomenimo, istraživanje bazirao na paritetu kupovne moći. Naime, dolar po paritetu kupovne moći (PPP dolar) posebno je stvarna merna jedinica, a odgovara jednom američkom dolaru potrošenom u SAD. Konverzija u PPP dolare pokazuje koliko se za prosečnu platu iz neke zemlje može kupiti dobara i usluga u SAD, naveo je britanski BBC, koji je i saopštio ove podatke, inače prvi put objavljene. Svi podaci su prilagođeni tako da odražavaju razlike u troškovima života među posmatranim zemljama i obuhvataju samo zaposlene koji primaju plate, a ne i one koji primaju neto moć ili samozaposlene.

Kada je o našem komšiluku reč, osim Hrvatske, ispred nas su Makedonija na 34. mestu, s 1.345 dolara, i Bosna i Hercegovina na 35. mestu, s 1.338 dolara.

Od zemalja u okruženju, Mađarska je s 1.374 dolara na 33. mestu, Rumunija s 954 dolara na 47, a Bugarska s prosečnom mesečnom platom od 750 dolara, na 55. Grčka, koja je u dubokoj recesiji, je na visokom 21. mestu, s prosečnom zaradom od 2.300 dolara.

Moglo bi se reći da podaci za Srbiju i ne zvuče tako loše, ali valja imati na umu da plata nije dovoljan indikator i da se računica svela samo na osnovu zarada zaposlenih. Odmah se nameće pitanje koliko je u Srbiji nezaposlenih, koliko ih ne prima zaradu, koliko je penzionera i onih koji žive od socijalne pomoći. Prema tome, jasno je da stojimo mnogo lošije nego što ova vrsta merjenja može pokazati.

Najveću prosečnu platu po ovoj metodologiji među 72 zemlje, od 4.089 dolara, ima Luksemburg, a odmah do njega su Norveška s 3.678, Austrija s 3.437, SAD s 3.263 i Britanija s 3.065 dolara. Među prvih deset zemalja s najvišim prosečnim zaradama su i Belgija s 3.035 dolara, Švedska s 3.035, Irsk s 2.997, Finska s 2.925 i Južna Koreja s 2.903 dolara. Nemačka je na 13. mestu, s prosečnom platom od 2.720 dolara, dok zaposleni u Japanu, koji je na 17. mestu, mesečno prosečno zarađuju 2.522, a u Rusiji, koja je zauzela 37. poziciju, 1.215 dolara. Na začelju liste su Filipini, na 70. mestu, s 279 dolara, Pakistan na 71. mestu, s 255 i Tadžikistan, na poslednjem, 72. mestu, s prosečnom platom od svega 227 dolara.

САДРЖИНА КОНКУРСА ЗА ПРИЈЕМ У РАДНИ ОДНОС

ПИТАЊЕ: Да ли школа у текст конкурса за радно место наставника разредне наставе треба да унесе све стручне називе који су прописани Правилником о врсти стручне спреме наставника и стручних сарадника у основној школи?

ОДГОВОР: Што се тиче питања да ли школа у текст конкурса за радно место наставника разредне наставе треба да унесе све стручне називе који су прописани Правилником о врсти стручне спреме наставника и стручних сарадника у основној школи („Службени гласник РС, Просветни гласник РС“, бр. 6/96, 3/99, 10/02, 4/03, 20/04, 5/05, 2/07, 3/07, 4/07, 17/07, 20/07, 1/08, 4/08, 6/08, 8/08, 11/08, 2/09, 4/09, 9/09 и 3/10) за извођење разредне наставе, указујемо да школа треба у текст конкурса да унесе све стручне називе који су прописани наведеним правилником, јер су сви ти стручни називи равноправни. (*Мишљење Министарства просвете, бр. 112-01-320/2010-07 од 30. новембра 2010*)

ОДГОВАРАЈУЋЕ ОБРАЗОВАЊЕ ЗА РАД СА АУТИСТИЧНИМ УЧЕНИЦИМА

ПИТАЊЕ: Коју врсту образовања треба да имају лица која изводе наставу са аутистичним ученицима и да ли се та лица сматрају наставницима или васпитачима?

ОДГОВОР: Одредбом члана 92. Закона о основној школи („Службени гласник РС“, бр. 50/92, 72/09) прописано је да разредну наставу од I до IV разреда односно од I до VIII разреда може да обавља наставник дефектолог који има најмању одговарајућу вишу школску спрему. Предметну наставу од V до VIII разреда може да обавља наставник који има најмање одговарајућу вишу школску спрему за предмет из кога изводи образовно-васпитни рад а који је оспособљен на дефектолошком факултету за рад са ученицима ометеним у развоју. (...) Ако се настава изводи као разредно-предметна од V до VIII разреда, разредну наставу може да изводи наставник-дефектолог који има најмање одговарајућу вишу школску спрему, а предметну наставу наставник који има најмање одговарајућу вишу школску спрему за предмет из кога изводи образовно-васпитни рад и који је оспособљен на дефектолошком факултету за рад са ученицима ометеним у развоју. Напомиње се да се под „наставник-дефектолог који има најмање одговарајућу вишу школску спрему“ подразумева дефектолог одговарајућег смера, зависно од врсте ометености деце у развоју (сурдопедагог, тифлолог, соматопед, олиговернопедолог и сл.)

Согласно наведеном, а имајући у виду чињеницу да није прописана врста стручне спреме наставника који изводе наставу са децом ометеном у развоју, мишљења смо да лица која изводе наставу у одељењима за децу са сметњама у развоју (аутистичном децом) треба да имају одговарајуће образовање прописано Законом о основној школи, зависно од врсте ометености деце која стичу образовање. Што се тиче питања да ли су лица која изводе наставу у одељењима за децу са сметњама у развоју (аутистичном децом) наставници или васпитачи, истичемо да су та лица, у смислу наведене одредбе члана 92. Закона, наставници. (*Мишљење Министарства просвете, бр. 120-01-791/2009-07 од 4. новембра 2009*)

ПРЕСТАНАК ПОТРЕБЕ ЗА РАДОМ ЗАПОСЛЕНИХ

ПИТАЊЕ: Да ли се на листу запослених са које се врши преузимање стављају сви запослени са непуним радним временом и нераспоређени, или само запослени којима се проценат радног времена смањено у односу на претходну школску годину?

ОДГОВОР: Одредбом члана 131. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС, број 72/09), којом се уређује институт преузимања запослених у установи, прописано је да запослени који је у установи у радном односу на неодређено време, а остао је нераспоређен или има статус запосленог са непуним радним временом на основу члана 137. ст. 2. и 3. овог закона, остварује право на преузимање стављањем на листу запослених са које се врши преузимање. Наведена одредба Закона не може се тумачити и примењивати независно од одредби Уговора којима се уређује поступак израде листе запослених за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба, критеријума за утврђи-

вање запослених за чијим радом је престала потреба, са пуним или непуним радним временом.

Имајући у виду наведено, може се закључити да се наведене одредбе Закона односи на све запослене у установи, односно да се критеријум прописани Посебним колективним уговором примењују у ситуацијама када запослени остају нераспоређени или се распоређују за део прописане норме, тј. остају у радном односу са непуним радним временом, али се не примењују на запослене који су засновали радни однос са непуним радним временом, које им се у међувремену није смањило. То конкретно значи да се бодују сви запослени који имају пуно радно време, као и они који немају пуно радно време уколико им је у међувремену умањен проценат рада са непуним радним временом. (*Мишљење Министарства просвете, бр. 112-01-315/2010-07 од 22. новембра 2010*)

НАКНАДА ТРОШКОВА ПРЕВОЗА

ПИТАЊЕ: У ком року је послодавац дужан да запосленом исплати накнаду трошкова превоза за долазак и одлазак са рада?

ОДГОВОР: Закон о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09) не даје одговор на питање рока у којем је послодавац дужан да запосленом накнади трошкове превоза. Према одредби члана 33. став 1. тачка 11) Закона о раду, то питање обавезно се уређује уговором о раду.

Могућа је, међутим, ситуација у којој је питање рока за исплату наведеног примања запосленог уређено општим актом. Тако је, на пример, одредбом члана 25. став 1. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник Републике Србије“, бр. 12/09 и 67/11) утврђена обавеза установе да запосленом новчани износ накнаде трошкова превоза исплати до петог у месецу за претходни месец.

Ако је питање рока у којем се исплаћује накнада трошкова превоза уређено општим актом, у уговор о раду се мора унети решење из тог акта или решење које је за запосленог повољније.

ПИТАЊЕ: Школа исплаћује запосленима трошкове превоза, на основу Правилника о раду наше установе. То чинимо према стварним ценама појединачних аутобуских карата или према висини месечних претплатних карата (ако радници ко-ристе сопствени превоз, немају појединачну дневну карту и сл.). Како поступити у следећем случају? Запослена из Београда добија путни трошак у висини месечне карте за међуградски превоз и градски превоз за прву зону (укупно 6.500,00 динара). Запослена купи карту за градски превоз за трећу зону која иначе важи и за наше место (1.800,00 динара) и 4.700,00 динара јој остаје. Ако постоји могућност и градског и међуградског превоза, да ли школа може (или мора) да исплаћује градски превоз, као јевтинији?

ОДГОВОР: Сматрам да школа може да изабере јевтиније решење, под условом да то запосленог не омета у редовном доласку на посао и одласку с посла. Није од правног значаја новчани „губитак“ који би запослени због разлике у цени претрпео. Он има право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са рада у висини цене превозне карте у јавном саобраћају и ништа више од тога. Ако карта за градски превоз за трећу зону подмирује ту потребу запосленог, школа има право да му накнади трошак само за ту карту.

Право запосленог на накнаду трошкова у висини цене карте у јавном саобраћају утврђено је у члану 118. тачка 1) Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09) и у члану 25. став 1. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 12/09 и 67/11). То је, додуше, минимум права који запосленом припада и општим актом или уговором о раду тај минимум се може повећати. У овом случају, признавање више права од права признатих законом и посебним колективним уговором може значити утврђивање повољнијег начина накнаде трошкова превоза (на пример, признавање трошкова превоза сопственим аутомобилом уместо трошкова превоза у јавном саобраћају), као и право на признавање трошкова комфорнијег јавног превоза.

Међутим, у случају у којем су врсте јавног превоза сличног комфора, какав је случај из нашег питања, није оправдано накнаду трошкова превоза обрачунавати према цени карата скупљег превоза. Тим пре, уколико право на избор комфорнијег превоза запосленом није признато општим актом, школа има право да се определи за јевтинију варијанту, под условом да она омогућава запосленом редован долазак и одлазак с посла.

POVEDITE DŽEKIJA I SMANJITE STRES NA RADNOM MESTU

Poslodavci koji tragaju za novim načinima da pospeše produktivnost u ovim teškim ekonomskim vremenima, mogli bi da poslušaju savet naučnika i dozvole zaposlenima da na radno mesto povedu svog četvoronožnog ljubimca. Grupa američkih istraživača, čija je studija objavljena u časopisu International Journal of Workplace Health Management, navodi da psi na radnom mestu mogu ne samo da smanje nivo stresa svojih vlasnika, već da rad učine prijatnijim i za njihove kolege, pa i čitav kolektiv. „Psi na radnom mestu mogu da učine pozitivnu razliku“, kazao je u izjavi za AFP vođa istraživanja, prof Rendolf Barker sa Virdžinija Komonvelta univerziteta.

„Oni su poput velikog tampona koji ublažava udarce stresa, pozitivno deluju na produktivnost, utiču na smanjenje izostanaka s posla i postižu radni moral“, naveo je Barker. Prethodna istraživanja su pokazala da druženje sa psima snižava krvni pritisak, kao i da blagotvorno deluje na pacijente u bolnicama i staračkim domovima. Naučnici, međutim, napominju da je važno da pas bude dobro istreniran i poslušan kako, umesto opuštanja, ne bi izazvao još veći stres i haos.

RADNICI SAMI BIRAJU KAD ĆE I KOLIKO NA ODMOR

Iako američka kompanija „Netflix“ ima jednog vlasnika, svih 900 radnika u ovoj šest milijardi dolara vrednoj firmi se ponašaju po principu „sam svoj gazda“. Tako, primera radi, zaposleni sami biraju koliko će vremena provesti na poslu odnosno koliko će dana uzeti za odmor. Naravno uvek postoji neko ali, a ono se ogleda u poslu koji na kraju dana mora biti obavljen. Red Hastings, vlasnik ove kompanije u intervjuu za „Bloomberg Business Week“ izneo je svoju „revolucionarnu“ ideju organizacije godišnjih odmora. „Želimo odgovorne, disciplinovane i motivisane ljude, a nagrađujemo ih slobodom. Najbolji je primer naša politika godišnjih odmora. Ukratko, nemamo je. Fokusirani smo na obavljeni posao, a ne na to koliko su dana radili. Pre 2004. godine imali smo klasični model godišnjih odmora sve dok nismo shvatili da niko ne prati koliko sati u danu neko provodi radeći. Zašto bi se zamarali s tim da li je zaposlenik na godišnjem proveo dve ili četiri nedelje? To su ostaci industrijske ere - rekao je Hastings. Međutim, ovde se ne radi o potpunoj novini jer je reč je o ideji koju su prigrlile mnoge moderne firme koje ne žele nezadovoljne radnike. Sličnu je praksu uveo i IBM koji svojim zaposlenicima daje mogućnost ranijeg odlaska s posla i uzimanje slobodnih dana bez prethodne najave, a bitno je samo to da na kraju dana posao bude obavljen.

RUSIJA ŠALJE DECU NA MORE PO SILI ZAKONA

Mali Rusi uskoro neće imati izbora - moraće da idu na more i to po sili zakona, navodi sajt 7sur7. Ruski poslanici upravo razmatraju jednu ovakvu ideju koja će imati za cilj da „poboljša zdravlje dece njihovim produženom izlaganjem svežem vazduhu i slanoj vodi“. Sva ruska deca, starosti od četiri do 15 godina, moraće, htela to ili ne, da svake treće godine provedu mesec dana na moru. Roditelji dece koja se ne budu odazvala ovoj naredbi, biće kažnjeni, kazao je inicijator ovog projekta Mihail Emeljanov. Ipak, svi oni koji se boje da svoju decu puste samu, moćiće da im se pridruže. Projekat, koji će finansirati vlada, koštaće oko tri milijarde evra godišnje, a u tu sumu biće uračunati troškovi ekscurzija, medicinske nege, smeštaja i hrane. Poslanici koji se protive ovoj inicijativi ističu da je ona dostojna „vojne operacije u sovjetskom maniru“. „Roditelji treba da imaju slobodu da odluče šta je najbolje za njihovu decu. Ovakav vid dečjeg raspusta je karakterističan za sovjetsko doba kada su svake godine milioni dece slati u letnje kampove u kojima su bili indoktrinirani“, navode nezadovoljni deputati.

ČIPOVIMA PROTIV BEŽANIJE SA ČASOVA

Nesvakidašnjim sredstvima vlasti u gradu Vitoria da Konkvista, na severozapadu Brazila, nameravaju da se bore protiv bežanja đaka sa časova. U pitanju su čipovi-odašiljači smešteni u majicama đaka, koji treba da obaveste roditelje o tome da li njihovo dete ide u školu ili je pobeglo sa časa. Šef gradske službe za obrazovanje Koriolano Moraes, rekao je da je gotovo polovina đaka između četiri i 14 godina opremljeno novom majicom, koja je deo školske uniforme i u kojima se nalazi čip. Do kraja godine svih 43.000 đaka javnih škola nosiće ove majice. Čip, koji je deo takozvane „pametne uniforme“, šalje roditeljima SMS poruku čim dete uđe u zgradu škole. Ta poruka stiže i kada dete još nije stiglo u školu, 20 minuta posle početka nastave. „Vaše dete još nije u školi“, stoji u toj SMS poruci roditeljima. Mnogi roditelji, koji dovode decu u školu ne vide da li im dete stvarno ulazi u zgradu, jer žure na posao, rekao je Moraes. Prema pravilima, ako jedan đak tri puta beži sa časova roditelji moraju da objasne zašto on to čini, a ako to ne urade uključuju se automatski nadležne vlasti. Grad je u novu opremu investirao oko 600.000 evra, a čipovi su ušive-ni ispod amblema škole, ili manžetna, na kojima piše „Obrazovanje ne menja svet već ljude, a ljudi menjaju svet“. Majica, kako je objašnjeno, može normalno da se pere i pegla, a da čip ne bude oštećen. Čip sadrži i bezbednosni sistem koji manipulaciju skoro nemogućom.

REČI „ROĐENDAN“ I „PLES“ (PRE)STRAŠNE ZA DECU!

„Dinosaur“ je samo jedan od 50 termina koji je Kancelarija za obrazovanje u Njujorku naložila da se izbacе iz standardizovanih tekstova za učenike kako ne bi imali traume. Kompanije koje konkurišu za posao slaganja standardizovanih tekstova dobile su listu termina koji iz raznih razloga ne smeju biti korišćeni na ispitima kako deca ne bi dobila traume i kako im ništa ne bi odvrćalo pažnju. Među zabranjenim rečima su i „terorizam“ jer je suviše zastrašujući, potom „rođendan“ jer taj termin ne priznaju Jehovini svedoci, a čak je i reč „ples“ problematična po mišljenju pojedinih sekti. Kako bi zaštitili decu razvedenih roditelja jer bi mogla biti psihički uzdrmana, reč „razvod“ je takođe zabranjena kao i termini koji su vezani za bogatstvo ili siromaštvo jer rangiraju ljude. I druge države u SAD-u imaju svoju listu zabranjenih reči, ali je lista Njujorka najduža, piše Dejli Meil.

SA 92. NAUČIO DA ČITA, U 98. NAPISAO KNJIGU

Džejs Aruda Henri je u 92. godini naučio da čita i piše, a potom uspeo i da napiše odličnu knjigu. Džejs je do svoje 92. godine bio nepismen. Ovaj ribar nije umeo da pročita čak ni jelovnik u restoranu, a pošto je ponosit čovek dešavalo bi mu se da ostane gladan jer nije želeo da zatraži tuđu pomoć. Sada je u 98. godini svog života, objavio zbirku autobiografskih eseja – „Ribarevim jezikom“ (In A Fisherman's Language), u kojoj opisuje svoje siromašno detinjstvo u Portugalu, zatim dolazak u Ameriku i svoje avanture na moru. Knjiga je postala čak i deo lektire u osnovnim školama. „Nisam verovao da će otići ovako daleko. Nisam znao da čitam, ni da pišem. Mogu vam reći da sam veoma srećan čovek, jer me sada ljudi zovu i pišu mi“, kaže ovaj ribar u izjavi za Rojters.

Džejs je ostao nepismen jer je rano morao da napusti školu kako bi pomogao svojoj porodici da zaradi novac. Radio je svakakve poslove od pekara do zidara. Celog svog života, Džejs je žudeo da nauči da čita i piše. Prva slova je naučio uz pomoć mlađih rođaka, a zatim je danima radio sam, učeći reči iz jednog dečijeg rečnika. Kada je posle dosta muka savladao alfabet, počeo je da čita sve što bi mu palo pod ruku i shvatio da i sam može da napiše knjigu. Tako je nastala zbirka priča „Ribarevim jezikom“ koja je od objavljivanja u novembru prodata u više od 3.000 primeraka.

